

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติข้าว

พ.ศ.

หลักการ

ให้มีกฎหมายว่าด้วยข้าว

เหตุผล

ข้าวเป็นพืชที่สำคัญของประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และความมั่นคง แต่ในปัจจุบันการทำนากำลังประสบปัญหาทั้งระบบจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม มีความเสี่ยงต่อการขาดทุนจากราคาปัจจัยการผลิตที่สูงขึ้น รวมทั้งประสิทธิภาพและคุณภาพผลผลิตที่มีแนวโน้มลดลง ส่งผลให้ชาวนามีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต มีหนี้สินในอัตราสูง ขาดแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่เข้าสู่อาชีพการทำนาหรือเกษตรกรรมต่อบรรพบุรุษ สร้างผลกระทบที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาความมั่นคงทางอาหาร ระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในระยะยาว สมควรปรับปรุงและพัฒนา เพื่อให้กระบวนการผลิตข้าวตลอดห่วงโซ่การผลิต ตั้งแต่การเพาะปลูกข้าวในไร่นา การแปรรูป การตลาด และการพัฒนาอาชีพทำนา มีความมั่นคง ยั่งยืนอย่างบูรณาการและเป็นเอกภาพ ตลอดจนให้มีการสนับสนุนการรวมกลุ่มของชาวนาเพื่อสร้างความเข้มแข็งตามยุทธศาสตร์ชาติ มีกลไกการควบคุมการผลิตและจำหน่ายข้าวอย่างเป็นระบบ สร้างความเป็นธรรมระหว่างชาวนาและผู้รับซื้อ โดยมีคณะกรรมการข้าวที่มีองค์ประกอบจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ข้าวของประเทศเพื่อให้ไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ มีความต่อเนื่องและยั่งยืน มีการกำกับ ติดตาม ควบคุม และพัฒนาตลอดห่วงโซ่การผลิต การตลาด และการส่งออกข้าว เพื่อให้เกิดความสมดุล ให้สินค้าข้าวมีปริมาณและคุณภาพที่เพียงพอต่อการบริโภค สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ ตลอดจนมีระบบที่สามารถให้ความคุ้มครองชาวนาให้ได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่าง
พระราชบัญญัติ
ข้าว
พ.ศ.

.....
.....
.....
.....

โดยเป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยข้าว

.....
.....

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติข้าว พ.ศ.”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยสี่สิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“ข้าว” หมายความว่า พืชที่ชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Oryza sativa* L. วงศ์ Gramineae

“ข้าวเปลือก” หมายความว่า เมล็ดข้าวที่ยังไม่ผ่านการกะเทาะเปลือกออก

“ข้าวสาร” หมายความว่า เมล็ดข้าวที่ผ่านการกะเทาะเปลือกออกแล้ว

“สีข้าว” หมายความว่า การกะเทาะเปลือกออกจากเมล็ดข้าว หรือการแปรสภาพข้าวเปลือกให้เป็นข้าวสารโดยใช้เครื่องจักร

“ผลพลอยได้” หมายความว่า ปลายข้าว รำ แกลบ และสิ่งอื่นใดที่ได้จากการสีข้าว

“พันธุ์ข้าว” หมายความว่า พันธุ์หรือกลุ่มของข้าวที่มีพันธุกรรมและลักษณะทางพฤกษศาสตร์เหมือนหรือคล้ายคลึงกัน และมีคุณสมบัติเฉพาะตัวที่แตกต่างจากกลุ่มอื่นของข้าวที่สามารถตรวจสอบได้

“พันธุ์รับรอง” หมายความว่า พันธุ์ข้าวที่จดทะเบียนและผ่านการรับรองตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

“เมล็ดพันธุ์ข้าว” หมายความว่า ข้าวเปลือกที่สามารถใช้เพาะปลูกหรือใช้ทำพันธุ์ได้

“นำเข้า” หมายความว่า นำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักร

“ส่งออก” หมายความว่า นำหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักร

“จำหน่าย” หมายความว่า ขาย จำหน่าย จ่าย แจก หรือแลกเปลี่ยน ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ทางการค้า

“ชาวนา” หมายความว่า ผู้ปลูกข้าวที่ได้จดทะเบียนกับกรมการข้าว ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

“เครือข่ายชาวนา” หมายความว่า สหกรณ์การเกษตรหรือกลุ่มเกษตรกรตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ วิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งศูนย์ข้าวชุมชน สมาคม มูลนิธิ หรือองค์กรชาวนาอื่นใดที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายและได้ขึ้นทะเบียนกับกรมการข้าว ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

“โรงสีข้าว” หมายความว่า สถานที่ที่ใช้ในการสีข้าวหรือแปรสภาพข้าวเปลือกให้เป็นข้าวสาร ด้วยเครื่องจักร และให้หมายความรวมถึงสมาคมและนิติบุคคลที่ประกอบกิจการสีข้าวหรือแปรสภาพข้าวเปลือกให้เป็นข้าวสารที่ได้จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย และได้ขึ้นทะเบียนกับกรมการข้าว ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

“ผู้ตรวจสอบคุณภาพข้าวเปลือก” หมายความว่า ผู้ประกอบธุรกิจหรือบุคคลที่ได้จดทะเบียนกับกรมการข้าวตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพข้าวเปลือกเกี่ยวกับความชื้น เเปอร์เซ็นต์ตันข้าว และสิ่งเจือปนอื่น เพื่อประโยชน์ในการจำหน่ายข้าวเปลือก

“แหล่งผลิตข้าว” หมายความว่า นาที่ชาวนามีกรรมสิทธิ์หรือมีเอกสารสิทธิและได้ใช้ปลูกข้าว หรือนาที่ชาวนาเช่าจากผู้ซึ่งมีกรรมสิทธิ์หรือมีเอกสารสิทธิที่มีสิทธิให้เช่าตามกฎหมาย และได้ใช้ปลูกข้าว

“แหล่งรวบรวมข้าว” หมายความว่า สถานที่รวบรวมข้าวเปลือก ข้าวสาร หรือเมล็ดพันธุ์ข้าว เพื่อคัดเลือกหรือบรรจุในภาชนะบรรจุ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ทางการค้า และให้หมายความรวมถึงคลังสินค้าข้าวหรือโกดังข้าวทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งได้ขึ้นทะเบียนกับกรมการข้าวตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

“ผู้รับซื้อข้าวเปลือก” หมายความว่า บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลที่รวบรวมหรือรับซื้อข้าวเปลือกหรือเมล็ดพันธุ์ข้าวจากชาวนาหรือแหล่งรวบรวมข้าว ซึ่งได้จดทะเบียนกับกรมการข้าว ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการข้าว

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานคณะกรรมการข้าว

“เลขาธิการ” หมายความว่า เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการข้าว

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔/๑ พระราชบัญญัตินี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการผลิตข้าวตลอดห่วงโซ่การผลิต ตั้งแต่การเพาะปลูกข้าว การแปรรูป การตลาด และการส่งออกข้าว ให้ไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ มีความต่อเนื่องและยั่งยืน มีความเป็นเอกภาพ และเกิดความสมดุล เพื่อให้ข้าวได้เป็นสินค้าที่มีทั้งปริมาณและคุณภาพที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการบริโภค สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ ตลอดจนมีระบบที่สามารถพัฒนาอาชีพทำนาและให้ความคุ้มครองชานนาให้ได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรม มีความมั่นคงและยั่งยืนอย่างบูรณาการ รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการรวมกลุ่มของชานนาเพื่อสร้างความเข้มแข็ง และสร้างความเป็นธรรมระหว่างชานนาและผู้รับซื้อ

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ กำกับออกกฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศ เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

ส่วนที่ ๑

คณะกรรมการข้าว

มาตรา ๖ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการข้าว” เรียกโดยย่อว่า “คกข.” ประกอบด้วย

(๑) นายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ

(๒) กรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ อธิบดีกรมการค้าต่างประเทศ อธิบดีกรมการค้าภายใน อธิบดีกรมชลประทาน อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน อธิบดีกรมวิชาการเกษตร อธิบดีกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์ เลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เลขาธิการสำนักงานมาตรฐาน

สินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ เลขาธิการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ประธานสภาเกษตรกรแห่งชาติ และผู้จัดการใหญ่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

(๓) กรรมการผู้แทนเครือข่ายชาวนา จำนวนไม่เกินห้าคน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้ง

(๔) กรรมการผู้แทนภาคเอกชน จำนวนห้าคน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้แทนผู้ประกอบการค้าข้าว จำนวนหนึ่งคน ผู้แทนผู้ประกอบการด้านการรวมรวมและรับซื้อข้าวเปลือก จำนวนหนึ่งคน ผู้แทนผู้ประกอบการด้านปัจจัยการผลิตการเกษตร จำนวนหนึ่งคน ผู้แทนผู้ประกอบการด้านการส่งออกข้าว จำนวนหนึ่งคน และผู้แทนผู้ประกอบการด้านโรงสีข้าว จำนวนหนึ่งคน

(๕) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนไม่เกินสามคน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับด้านการบริหารธุรกิจข้าว ด้านเทคโนโลยีทางการผลิตข้าว หรือด้านเศรษฐศาสตร์

ให้เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการข้าวเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้เลขาธิการแต่งตั้งข้าราชการของกรมการข้าวจำนวนไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

การเสนอชื่อ การสรรหา การแต่งตั้ง และการถอดถอนกรรมการตาม (๓) (๔) และ (๕) ให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี

มาตรา ๗ กรรมการตามมาตรา ๖ (๓) (๔) และ (๕) ต้องมีสัญชาติไทย และไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(๑) เป็นคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๒) เป็นบุคคลล้มละลาย หรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต

(๓) เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๔) เคยถูกหน่วยงานของรัฐหรือของเอกชนไล่ออก ปลดออก ให้ออก หรือเลิกจ้าง เพราะเหตุทุจริตต่อหน้าที่หรือประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง

(๕) เป็นข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ เว้นแต่ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในสถาบันอุดมศึกษา

(๖) เคยถูกถอดถอนออกจากตำแหน่งตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตหรือกฎหมายว่าด้วยมาตรการฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

(๗) เป็นข้าราชการการเมือง ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งซึ่งรับผิดชอบในการบริหารพรรคการเมือง ที่ปรึกษาพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมือง

มาตรา ๘ กรรมการตามมาตรา ๖ (๓) (๔) และ (๕) มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสามปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระมิได้

ในกรณีที่กรรมการตามมาตรา ๖ (๓) (๔) หรือ (๕) พ้นจากตำแหน่งก่อนวาระและรัฐมนตรีได้แต่งตั้งกรรมการแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งตนแทน

ในกรณีที่มีการแต่งตั้งกรรมการเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการเพิ่มขึ้นนั้น อยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งไว้แล้ว

ในระหว่างที่ยังไม่มีการแต่งตั้งกรรมการแทนตามวรรคสอง ถ้ามีกรรมการครบองค์ประกอบตามมาตรา ๖ ให้คณะกรรมการประกอบด้วยกรรมการเท่าที่มีอยู่

ในกรณีที่กรรมการตามมาตรา ๖ (๓) (๔) หรือ (๕) ดำรงตำแหน่งครบกำหนดตามวาระแล้ว หากยังมีได้มีการแต่งตั้งกรรมการขึ้นใหม่ ให้กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้นอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไป จนกว่ากรรมการซึ่งได้รับการแต่งตั้งใหม่จะเข้ารับหน้าที่

มาตรา ๙ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการตามมาตรา ๖ (๓) (๔) และ (๕) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (๔) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก
- (๕) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๗
- (๖) รัฐมนตรีมีคำสั่งให้ออกเพราะบกพร่องต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือหย่อน

ความสามารถ

- (๗) ถูกถอดถอนตามมาตรา ๗

มาตรา ๑๐ คณะกรรมการต้องจัดให้มีการประชุมอย่างน้อยหนึ่งครั้งทุกหนึ่งร้อยยี่สิบวัน และต้องรายงานผลการประชุมให้คณะรัฐมนตรีทราบทุกครั้งภายในสามสิบวันนับแต่วันถัดจากวันที่มีการประชุม

การประชุมคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ให้ประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ในกรณีที่ประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุม หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการซึ่งมาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

ในการประชุม ถ้ามีการพิจารณาเรื่องที่กรรมการผู้ใดมีส่วนได้เสีย กรรมการผู้นั้นมีหน้าที่แจ้งให้ที่ประชุมทราบและมีสิทธิเข้าชี้แจงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนั้น แต่ไม่มีสิทธิเข้าร่วมประชุมและลงคะแนนเสียง

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีหนึ่งเสียงในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

การประชุมของคณะกรรมการให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๑๑ ในกรณีที่ประธานกรรมการไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ ให้เลขานุการจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการ เพื่อให้ที่ประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นผู้รักษาการแทนประธานกรรมการ

มาตรา ๑๒ คณะกรรมการ มีหน้าที่และอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) จัดทำแผนพัฒนาข้าวและชานาให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ

(๑/๑) กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ข้าวของประเทศโดยมีกรอบระยะเวลาที่ชัดเจน และให้ครอบคลุมทั้งในด้านการวิจัยและพัฒนาที่เกี่ยวข้อง การพัฒนากระบวนการผลิต การแปรรูป การตลาด และการส่งเสริมการส่งออกข้าวภายใต้กรอบความตกลงขององค์การการค้าโลก ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้าวที่มีคุณภาพและปริมาณที่เพียงพอต่อการบริโภคและสามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้

(๑/๒) กำหนดแนวทางการส่งเสริมโครงสร้างพื้นฐานการผลิต การบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อประโยชน์ในการปลูกข้าวตามแผนยุทธศาสตร์ว่าด้วยแผนพัฒนาแหล่งน้ำของรัฐบาล ตลอดจนแหล่งเงินทุนที่เกี่ยวข้อง เสนอต่อคณะรัฐมนตรี

(๒) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้

(ก) การจัดทำเขตศักยภาพการผลิตข้าวของประเทศ

(ข) การจดทะเบียน และการพักใช้หรือเพิกถอนการจดทะเบียนพันธุ์ข้าว และผู้จำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว

(ค) การควบคุมและกำกับพันธุ์ข้าว การจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว รวมทั้งการผลิต พัฒนา และกำหนดมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ข้าว และการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าว ให้เหมาะสมกับพื้นที่ เพื่อให้ได้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่คุ้มค่าที่สุด และให้ได้ผลิตพันธุ์ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดอย่างพอเพียง รวมทั้งการจัดการการผลิตข้าวตามชนิดพันธุ์ที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่

(ง) การจดทะเบียน และการพักใช้หรือเพิกถอนการจดทะเบียนชานา ศูนย์ข้าวชุมชน ผู้ตรวจสอบคุณภาพข้าวเปลือก ผู้ให้บริการเครื่องจักรกลทางการเกษตร ผู้รับจ้างทำนา และผู้ดำเนินการรับจ้างฉีด พ่น หว่าน วัตถุอันตรายทางการเกษตร ปุ๋ย สารชีวภัณฑ์ สารปรับปรุงดิน ให้แก่ชาวนา

(จ) การขึ้นทะเบียนเครือข่ายชาวนา แหล่งรวบรวมข้าว ผู้รับซื้อข้าว และโรงสีข้าว

(ฉ) วิธีการรายงานผล การตรวจสอบการนำข้าวเข้ามาในหรือออกไปจากแหล่งรวบรวมข้าว ข้อมูลการส่งออกข้าว ปริมาณและคุณภาพข้าวในคลังสินค้าข้าวทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน

(ช) การจำหน่ายข้าวสารและผลพลอยได้ เพื่อใช้บริโภคในราชอาณาจักร และการกำหนดราคาขาย ตลอดจนการสำรองและการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว กรณีที่มีเหตุการณ์ฉุกเฉิน

(ซ) วิธีการคำนวณต้นทุนในการผลิตข้าวเปลือก และการกำหนดราคาแนะนำตามมาตรา ๓๐

(ฅ) การดำเนินการออกไปรับซื้อของผู้รับซื้อข้าวเปลือก การรับซื้อข้าวเปลือก รวมทั้งการประกาศกำหนดชนิดข้าวเปลือกและระดับค่าความชื้นในแต่ละกรณีเพื่อประโยชน์ในการรับซื้อข้าวเปลือก

(๓) กำหนดมาตรการและรูปแบบที่ส่วนราชการทั้งส่วนกลางและภูมิภาคจะให้การส่งเสริมและสนับสนุนการรวมกลุ่มชาวนาในรูปแบบเครือข่ายชาวนาและศูนย์ข้าวชุมชน เพื่อให้มีการสร้างนวัตกรรมรวมทั้งองค์ความรู้ทางวิชาการและทรัพยากร โดยต้องมุ่งเน้นให้ชาวนาได้รับการฝึกอบรมและให้ความรู้ด้านการปลูกข้าว ปัจจัยการผลิต การตลาด การสร้างมูลค่าเพิ่ม รวมถึงการเข้าถึงทรัพยากรและองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการปลูกข้าว และการทำบัญชีครัวเรือนสำหรับเกษตรกร

(๔) กำหนดมาตรการเพื่อส่งเสริมให้เครือข่ายชาวนาสามารถจัดซื้ออุปกรณ์และปัจจัยการผลิตทางการเกษตรที่มีคุณภาพและราคาที่เป็นธรรม โดยต้องมีมาตรการส่งเสริมด้านการประกันภัย การกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินที่เกี่ยวข้องหรือสถาบันการเงินอื่น ๆ รวมทั้งส่งเสริมด้านการตลาด ทั้งภายในและภายนอกประเทศ

(๕) กำหนดมาตรการที่กรมการข้าวต้องดำเนินการเพื่อส่งเสริมให้ชาวนามีความรู้และสามารถเข้าถึงสวัสดิการของรัฐได้อย่างเหมาะสม

(๖) กำหนดมาตรการเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่มีพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมกับการปลูกข้าวตามมาตรา ๒๑ ให้สามารถปรับเปลี่ยนไปทำการเกษตรประเภทอื่นที่เหมาะสมกับพื้นที่นั้น โดยการใช้กองทุนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือเกษตรกรและชาวนา เช่น กองทุนสงเคราะห์เกษตรกร หรือกองทุนรวมเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร รวมทั้งกำหนดมาตรการในการติดตามและประเมินผลเป็นรายปี

(๗) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินการของหน่วยงานต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

(๘) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด หรือที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย
การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขของมาตรการตามวรรคหนึ่ง (๒) และ (๗) ให้เสนอต่อรัฐมนตรีเพื่อออกเป็นระเบียบตามมาตรา ๕ โดยรายงานให้คณะรัฐมนตรีทราบ

มาตรการส่งเสริมที่ส่วนราชการจะดำเนินการตาม (๓) ต้องรายงานให้คณะกรรมการทราบทุกรอบเวลาหนึ่งร้อยยี่สิบวัน แล้วให้คณะกรรมการรายงานผลการดำเนินการดังกล่าวต่อคณะรัฐมนตรีเป็นประจำ

ทุกปี ส่วนการฝึกอบรมและให้ความรู้ตาม (๓) ต้องดำเนินการอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง ทั้งก่อนและหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว

มาตรา ๑๒/๑ คณะกรรมการจะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการมอบหมายก็ได้

คณะอนุกรรมการที่แต่งตั้งให้พิจารณาหรือปฏิบัติการตามมาตรา ๒ (ซ) และ (ณ) อย่างน้อยต้องประกอบด้วยผู้แทนกระทรวงการคลัง ผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ผู้แทนกระทรวงพาณิชย์ ผู้แทนกระทรวงอุตสาหกรรม ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และผู้แทนภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องด้วย

ให้นำความในมาตรา ๗ มาตรา ๙ และมาตรา ๑๐ มาใช้บังคับกับคณะอนุกรรมการด้วย โดยอนุโลม

มาตรา ๑๒/๒ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการอาจขอให้หน่วยงาน องค์กร หรือบุคคลใด จัดส่งเอกสาร ข้อมูล หรือสถิติที่เกี่ยวข้อง และอาจมีหนังสือขอให้หน่วยงาน องค์กร หรือบุคคลใด มาให้ข้อเท็จจริง แสดงความคิดเห็น หรือให้ส่งคำชี้แจง เอกสาร ข้อมูล หลักฐาน หรือสิ่งอื่นใดที่เกี่ยวข้องมาเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาได้

มาตรา ๑๓ ในกรณีที่คณะกรรมการเห็นว่าศูนย์ข้าวชุมชน ผู้ตรวจสอบคุณภาพข้าวเปลือก ผู้ให้บริการเครื่องจักรกลทางการเกษตร ผู้รับจ้างทำนา หรือผู้รับจ้างฉีด พ่น หว่าน วัตถุอันตรายทางการเกษตร ปุ๋ย สารชีวภัณฑ์ หรือสารปรับปรุงดิน ให้ตามความประสงค์ของชาวนา เครือข่ายชาวนา แหล่งรวบรวมผู้รับซื้อข้าว หรือโรงสีข้าวใด กระทำการหรืองดเว้นไม่กระทำการใดอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ กฎหมายอื่น หรือระเบียบ ประกาศ หรือหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ คณะกรรมการอาจสั่งให้กระทำการหรืองดเว้นการกระทำนั้นภายในเวลาและเงื่อนไขที่กำหนดด้วยได้

ผู้ซึ่งได้รับคำสั่งตามวรรคหนึ่งต้องปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว ผู้ซึ่งไม่เห็นด้วย มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับทราบคำสั่ง

การยื่นคำร้องตามวรรคสาม ไม่เป็นเหตุให้ทุเลาการที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่ง เว้นแต่คณะกรรมการหรือศาล แล้วแต่กรณี จะสั่งเป็นอย่างอื่น

มาตรา ๑๔ ให้คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการได้รับคำตอบแทนตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

ส่วนที่ ๒

สำนักงานคณะกรรมการข้าว

มาตรา ๑๕ ให้กรมการข้าวทำหน้าที่เป็นสำนักงานคณะกรรมการข้าว โดยให้อธิบดีกรมการข้าวทำหน้าที่เป็นเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการข้าว และเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบการปฏิบัติราชการของสำนักงาน รวมทั้งมีหน้าที่และอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) ปฏิบัติงานธุรการในฐานะฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการ

(๑/๑) รับผิดชอบเขียน ขึ้นทะเบียน และจัดแจ้งตามมาตรา ๑๙ มาตรา ๒๐ มาตรา ๒๑ และมาตรา ๒๒

(๑/๒) ประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ เอกชน องค์การระหว่างประเทศ และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง ในนามของคณะกรรมการ เพื่อให้ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

(๒) ดำเนินการด้านข้าวเพื่อความมั่นคงทางอาหารของประเทศ รวมทั้งโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการหลวง และโครงการพื้นที่เฉพาะ

(๓) ศึกษา วิเคราะห์ และให้ข้อเสนอแนะ ในการจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์ข้าวของประเทศ

(๔) ศึกษา วิเคราะห์ และพัฒนาระบบและข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการและระบบการผลิตข้าว การจัดการผลผลิตข้าวและผลพลอยได้ ให้มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ และเกิดความสมดุล

(๕) รวบรวม อนุรักษ์ และคุ้มครองพันธุ์กรรมข้าวตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

(๕/๑) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ข้าว รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตและการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพเหมาะสมกับพื้นที่ การผลิตข้าว การเพาะปลูกข้าว และการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพ ให้ตรงตามความต้องการของชาวนาและของตลาด

(๖) ควบคุมและกำกับดูแลการจำหน่ายข้าวเปลือกและผลพลอยได้ รวมทั้งข้อมูลต่างๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินการ ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

(๗) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการศึกษา วิจัย และทดลอง เพื่อสร้างนวัตกรรมเกี่ยวกับข้าว เทคโนโลยีการผลิต การพัฒนาพันธุ์ข้าวให้มีคุณภาพที่เหมาะสมกับพื้นที่ การอารักขา วิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว และการแปรรูป เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อให้ได้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพเป็นเลิศ มีความทนทาน เหมาะสมกับการเพาะปลูกในแต่ละพื้นที่ ให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่คุ้มค่าที่สุด และสอดคล้องกับความต้องการของตลาดอย่างพอเพียง

(๘) กำกับ ตรวจสอบ และรับรองมาตรฐานข้าวและเมล็ดพันธุ์ข้าว และระบบการตรวจสอบย้อนกลับด้านการผลิตข้าว

(๙) ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างมูลค่าเพิ่มของข้าวและผลพลอยได้ การพัฒนาระบบการจัดการสินค้าจากข้าวและผลพลอยได้ รวมทั้งการค้าข้าวและผลพลอยได้หรือผลิตภัณฑ์ต่างๆ เพื่อตลาดเฉพาะ

(๑๐) ส่งเสริม สนับสนุน และถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตและการจัดการผลผลิตจากข้าวและผลพลอยได้

(๑๐/๑) อนุรักษ์ ส่งเสริม และสนับสนุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับข้าวและชาวนา

(๑๑) ดำเนินการเพื่อให้มีการให้ความรู้แก่ชาวนา รวมทั้งให้สามารถเข้าถึงสวัสดิการของรัฐอย่างเหมาะสม และสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนต่างๆ ได้

(๑๒) ปฏิบัติการอื่นใดเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ ตามที่กฎหมายอื่นกำหนด หรือตามที่คณะรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีมอบหมาย

ส่วนที่ ๓

พนักงานเจ้าหน้าที่

มาตรา ๑๖ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) สอบถามหรือเรียกให้บุคคลใดมาให้ข้อเท็จจริง ชี้แจง แสดงความคิดเห็น หรือขอให้ส่งเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้อง

(๑) เข้าไปในนาข้าว เคหสถาน ยานพาหนะ โรงงาน โรงสีข้าว สถานที่เก็บข้าวเปลือก ข้าวสาร ผลพลอยได้ หรือเมล็ดพันธุ์ข้าว หรือสถานที่ทำการค้าข้าวเปลือก ข้าวสาร ผลพลอยได้ หรือเมล็ดพันธุ์ข้าว ได้ในเวลากลางวันระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตก หรือในระหว่างเวลาทำการของสถานที่นั้น เพื่อตรวจสอบ ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ต้องมีหนังสือแจ้งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่ดังกล่าวทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน และในกรณีที่มีความจำเป็นต้องเข้าไปตรวจสอบในเคหสถาน ยานพาหนะ โรงงาน โรงสีข้าว หรือสถานที่เก็บ จะต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่ดังกล่าวก่อน

(๒) นำตัวอย่างข้าวเปลือก ข้าวสาร ผลพลอยได้ หรือเมล็ดพันธุ์ข้าว ไปเพื่อตรวจสอบหรือทดสอบ

(๓) ยึดหรืออายัดข้าวเปลือก ข้าวสาร ผลพลอยได้ หรือเมล็ดพันธุ์ข้าว สมุดบัญชี เอกสารหรือหลักฐานใด เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๗ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อผู้เกี่ยวข้อง และให้บุคคลดังกล่าวอำนวยความสะดวกหรือให้ความช่วยเหลือตามสมควร

บัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา ๑๘ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการและพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

หมวด ๒

ส่วนที่ ๑

การจดทะเบียนและการขึ้นทะเบียน

มาตรา ๑๙ ผู้ซึ่งดำเนินการหรือประกอบกิจการดังต่อไปนี้ ต้องมาจดทะเบียนตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไข ที่คณะกรรมการกำหนด

- (๑) ผู้จำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว
- (๒) ชาวนา
- (๓) ศูนย์ข้าวชุมชน
- (๔) ผู้รับซื้อข้าวเปลือก
- (๕) ผู้ตรวจสอบคุณภาพข้าวเปลือก
- (๖) ผู้ให้บริการเครื่องจักรกลทางการเกษตร
- (๗) ผู้รับจ้างทำนา
- (๘) ผู้ดำเนินการรับจ้างฉีด พ่น หรือหว่าน วัตถุอันตรายทางการเกษตร ปุ๋ย สารชีวภัณฑ์ หรือสารปรับปรุงดิน ให้แก่ชาวนา

มาตรา ๒๐ บุคคลดังต่อไปนี้ต้องมาขึ้นทะเบียนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่คณะกรรมการกำหนด

- (๑) เครือข่ายชาวนา
- (๒) แหล่งรวบรวมข้าว
- (๓) โรงสีข้าว

หน่วยงานของรัฐที่รับจดทะเบียนบุคคลตามวรรคหนึ่งตามกฎหมาย ต้องจัดส่งข้อมูลให้สำนักงานตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่คณะกรรมการกำหนด

ส่วนที่ ๒

การกำกับดูแล

มาตรา ๒๑ ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จัดให้มีการทำเขตศักยภาพการผลิตข้าวของประเทศโดยมีเขตครอบคลุมพื้นที่ทั้งประเทศ

เขตศักยภาพการผลิตข้าวของประเทศตามวรรคหนึ่ง ให้จัดทำโดยการวิเคราะห์พื้นที่แหล่งผลิตข้าวทั่วประเทศ ทั้งพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการปลูกข้าวและพื้นที่ที่ไม่มีความเหมาะสม ทั้งด้านกายภาพและด้านการตลาด เพื่อประโยชน์ในการกำหนดให้มีการผลิตข้าวตามพันธุ์ข้าวที่มีความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ และเพื่อให้เกิดความคุ้มค่าสูงสุดทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ โดยให้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๒๒ ให้กรมวิชาการเกษตรรายงานข้อมูลเกี่ยวกับการกำกับและควบคุมคุณภาพของปัจจัยการผลิตในการปลูกข้าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับปุ๋ยและวัตถุอันตรายทางการเกษตรต่าง ๆ ที่เหมาะสม ทั้งชนิดและปริมาณ ให้คณะกรรมการทราบทุกหนึ่งร้อยยี่สิบวัน

มาตรา ๒๓ ให้กระทรวงพาณิชย์แจ้งข้อมูลการส่งออกข้าว รวมถึงปริมาณและคุณภาพข้าวในคลังสินค้าข้าวทั้งของภาครัฐและภาคเอกชนให้คณะกรรมการทราบ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๒๔ การควบคุมและกำกับพันธุ์ข้าวและการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว ให้ไปเป็นหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๒๕ เมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีลักษณะต่อไปนี้ให้ถือว่าเป็นเมล็ดพันธุ์ข้าวเสื่อมคุณภาพ

- (๑) เมล็ดพันธุ์ข้าวที่สิ้นอายุการใช้เพาะปลูกหรือใช้ทำพันธุ์ตามที่แสดงไว้ในฉลาก
- (๒) เมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐานที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา ๒๖ เมล็ดพันธุ์ข้าวหรือวัตถุที่ทำเทียมเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีลักษณะต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นเมล็ดพันธุ์ข้าวปลอมปน

- (๑) เมล็ดพันธุ์ข้าวหรือวัตถุที่ทำเทียมเมล็ดพันธุ์ข้าว ไม่ว่าจะทั้งหมดหรือแต่บางส่วน เพื่อให้ผู้อื่นหลงเชื่อหรือสำคัญผิดว่าเป็นเมล็ดพันธุ์ข้าวแท้
- (๒) เมล็ดพันธุ์ข้าวที่แสดงชนิด ชื่อพันธุ์ เครื่องหมายการค้า แหล่งรวบรวม หรือเดือนปีที่รวบรวม ไม่ตรงกับความเป็นจริง ไม่ว่าจะทั้งหมดหรือแต่บางส่วน
- (๓) เมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีเมล็ดพันธุ์อื่นหรือวัตถุอื่นผสมเจือปนอยู่เกินปริมาณที่แจ้งไว้ในฉลากหรือเกินอัตราส่วนที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา ๒๗ ห้ามมิให้ผู้ใดจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวซึ่งไม่ได้รับการรับรองตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๒๘ ห้ามมิให้ผู้ใดจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวเสื่อมคุณภาพ หรือเมล็ดพันธุ์ข้าวปลอมปน

มาตรา ๒๙ ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าวอันเป็นเท็จหรือไม่ตรงกับความเป็นจริง หรืออาจทำให้ผู้อื่นหลงเชื่อหรือสำคัญผิดในคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าวนั้น

มาตรา ๓๐ ในการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการกำกับ ตรวจสอบ และรับรองมาตรฐานข้าวและเมล็ดพันธุ์ข้าวตามมาตรา ๑๒ (๘) ต้องกำหนดวิธีการและคำนวณต้นทุนในการผลิตข้าวเปลือกในแต่ละฤดูการผลิต และราคาแนวโน้มในฤดูการผลิตต่อไป โดยให้คำนึงถึงผลพลอยได้และค่าดำรงชีพที่เหมาะสม กลไกตลาด อุปสงค์และอุปทาน และให้คณะกรรมการนำไปประกอบการพิจารณากำหนดราคาแนะนำสำหรับการรับซื้อข้าวเปลือกด้วย

ราคาแนะนำสำหรับการรับซื้อข้าวเปลือกตามวรรคหนึ่งที่ได้กำหนดขึ้นในแต่ละคราว ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์และกระทรวงพาณิชย์ร่วมกันประชาสัมพันธ์ให้ชาวนาทราบเป็นการทั่วไปโดยมิชักช้า ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๓๑ ผู้รับซื้อข้าวเปลือกต้องออกไปรับซื้อข้าวและปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่คณะกรรมการกำหนด

ผู้รับซื้อข้าวเปลือกต้องเก็บรักษาหลักฐานการออกไปรับซื้อที่ได้ออกไปแล้วไว้เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบ ทั้งนี้ ภายในระยะเวลาห้าปีนับแต่วันที่ได้ออกไปรับซื้อนั้น

มาตรา ๓๒ ในกรณีที่มีการลักลอบนำข้าวหรือข้าวเปลือกจากนอกราชอาณาจักรเข้ามาในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย ให้ถือว่าข้าวหรือข้าวเปลือกนั้นมีการปนเปื้อนอันเป็นอันตรายต่อชีวิต ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสุขภาพของประชาชน

ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจพบข้าวหรือข้าวเปลือกตามวรรคหนึ่ง ยึดและทำลายข้าวหรือข้าวเปลือกนั้น ณ สถานที่และเวลาที่ตรวจพบ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่กำหนดในระเบียบแล้วให้รายงานการตรวจ ยึด และทำลายดังกล่าวให้คณะกรรมการทราบโดยเร็วแต่ต้องไม่เกินสามสิบวันนับแต่วันที่ได้นำดำเนินการดังกล่าว

หมวด ๓
บทกำหนดโทษ

มาตรา ๓๓ ผู้ใดฝ่าฝืนตามมาตรา ๓๑ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๔ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๗ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๕ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๘ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๖ ผู้ใดโฆษณาคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าวอันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๒๙ หรือขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือไม่ให้อ้อยคำหรือส่งเอกสาร หรือวัตถุใด ๆ ตามที่พนักงานเจ้าหน้าที่มีหนังสือเรียกตามมาตรา ๑๖ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๓๖/๑ ในวาระเริ่มแรก ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ดำเนินการให้มีการจัดทำเขตศักยภาพการผลิตข้าวของประเทศให้แล้วเสร็จภายในสองปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ

ในกรณีที่ไม้อาจจัดทำเขตตามวรรคหนึ่งให้แล้วเสร็จทั่วประเทศได้ภายในเวลาที่กำหนด ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ชี้แจงเหตุผลที่ไม่อาจดำเนินการได้ให้คณะรัฐมนตรีทราบ และให้ประกาศให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป

มาตรา ๓๗ ให้นำบรรดากฎหมาย กฎกระทรวง ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งที่ออกตามความในกฎหมายที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ซึ่งเกี่ยวกับข้าวที่เกี่ยวข้องหรือมีผลโดยตรงต่อการปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ ที่ใช้บังคับอยู่ในวันก่อนในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ มาใช้บังคับต่อไปได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ จนกว่าจะได้มีระเบียบ ประกาศ หรือหลักเกณฑ์ต่างๆ ในเรื่องเดียวกันที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ แต่ทั้งนี้ ต้องไม่เกินสองปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ และเมื่อพ้นกำหนดสองปีดังกล่าวแล้วการที่บัญญัติให้นำกฎหมาย กฎกระทรวง ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งดังกล่าว มาใช้บังคับได้ต่อไปนั้น ให้เป็นอันยกเลิก

มาตรา ๓๘ ให้มีการปรับปรุงโครงสร้างและอัตรากำลังของกรมการข้าวให้สามารถรองรับ
บทบาท ภารกิจ และหน้าที่ในฐานะที่เป็นสำนักงานคณะกรรมการข้าวตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้
ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันถัดจากวันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ

การใดที่เป็นที่สงสัยหรือมีปัญหาเกี่ยวกับการขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้
ให้คณะกรรมการเป็นผู้วินิจฉัย

มาตรา ๓๙ บรรดาระเบียบ ประกาศ รวมทั้งหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการ
กำหนดโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ดำเนินการแล้วเสร็จภายในสองร้อยสี่สิบวันนับแต่วันถัดจาก
วันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....

นายกรัฐมนตรี

บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญ ร่างพระราชบัญญัติข้าว พ.ศ. ...

สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติเสนอร่างพระราชบัญญัติข้าว พ.ศ. ... ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และได้จัดทำบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติข้าว พ.ศ. ... ดังต่อไปนี้

๑. เหตุผลและความจำเป็นในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ

ข้าวเป็นพืชที่สำคัญของประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และความมั่นคง แต่ในปัจจุบันการทำการเกษตรประสบปัญหาทั้งระบบ จากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม มีความเสี่ยงต่อการขาดทุน เนื่องจากราคาปัจจัยการผลิตที่สูงขึ้น รวมทั้งประสิทธิภาพและคุณภาพผลผลิตที่มีแนวโน้มลดลง ส่งผลให้ชาวนามีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต มีหนี้สินในอัตราสูง ขาดแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่เข้าสู่อาชีพการทำการเกษตรกรรมต่อจากบรรพบุรุษ สร้างผลกระทบที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาความมั่นคงทางด้านอาหาร ระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในระยะยาว จึงสมควรปรับปรุงและพัฒนา เพื่อให้กระบวนการผลิตข้าว ตลอดห่วงโซ่การผลิต ตั้งแต่การเพาะปลูกข้าวในไร่นา การแปรรูป การตลาด และการพัฒนาอาชีพทำนา ให้มีความมั่นคง ยั่งยืน อย่างบูรณาการและเป็นเอกภาพในด้านการบริหารจัดการ ตลอดจนให้มีการสนับสนุนการรวมกลุ่มของชาวนา เพื่อสร้างความเข้มแข็งตามยุทธศาสตร์ชาติ มีกลไกการควบคุมการผลิตและการจำหน่ายข้าวอย่างเป็นระบบ สร้างความเป็นธรรมระหว่างชาวนาและผู้รับซื้อ โดยมีคณะกรรมการข้าวที่มีองค์ประกอบจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ข้าวของประเทศ เพื่อให้มีการนำไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ มีความต่อเนื่องและยั่งยืน มีการกำกับติดตาม ควบคุม และพัฒนาตลอดห่วงโซ่การผลิต การตลาด และการส่งออกข้าว จะทำให้เกิดความสมดุล มีสินค้าข้าวที่มีปริมาณและคุณภาพเพียงพอต่อการบริโภค และสามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ ตลอดจนมีระบบที่สามารถให้ความคุ้มครองชาวนาให้ได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรม และรักษาความเป็นอันดับหนึ่งของประเทศที่ส่งออกข้าวมากที่สุดในโลก จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

๒. สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ

ร่างพระราชบัญญัติข้าว พ.ศ. ... มีสาระสำคัญดังนี้

๒.๑ กำหนดให้ร่างพระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป (ร่างมาตรา ๒)

๒.๒ กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ กับออกกฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศ เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ (ร่างมาตรา ๕)

๒.๓ กำหนดให้มีคณะกรรมการข้าว (คกข.) ที่มีองค์ประกอบจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตข้าว มีหน้าที่จัดทำแผนนโยบายยุทธศาสตร์ข้าว ให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ และกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ กำหนดมาตรการและรูปแบบที่ส่วนราชการทั้งส่วนกลางและภูมิภาคจะให้การส่งเสริมและสนับสนุนการรวมกลุ่มชาวนาในรูปแบบเครือข่ายชาวนา

และศูนย์ข่าวชุมชน กำหนดมาตรการเพื่อส่งเสริมให้เครือข่ายชาวนาสามารถจัดซื้ออุปกรณ์ และปัจจัยการผลิตทางการเกษตรที่มีคุณภาพและราคาที่เป็นธรรม กำหนดมาตรการที่กรมการข้าวต้อง ดำเนินการเพื่อส่งเสริมให้ ชาวนามีความรู้และสามารถเข้าถึงสวัสดิการของรัฐได้อย่างเหมาะสม กำหนด มาตรการเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่มีพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมกับการปลูกข้าว รวมถึงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องตลอดจนการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินการของหน่วยงานต่าง ๆ (ร่างมาตรา ๑๒) จะทำให้แผนนโยบายบริหารจัดการการผลิตข้าวของประเทศ มีความต่อเนื่องและนำไปสู่การ ปฏิบัติจริง เกิดประสิทธิภาพและมีความยั่งยืน

๒.๔ ให้กรมการข้าวทำหน้าที่เป็นสำนักงานคณะกรรมการข้าว โดยให้อธิบดีกรมการข้าว ทำหน้าที่เป็นเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการข้าว และเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบการปฏิบัติ ราชการของสำนักงาน (ร่างมาตรา ๖) ซึ่งไม่เป็นการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นใหม่

๒.๕ พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา มีอำนาจเข้าไปเก็บ ตัวอย่างข้าวเปลือก ข้าวสาร ผลพลอยได้ ตรวจค้น ยึดอายัดสมุดบัญชีและเอกสารหรือหลักฐานใด เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ (ร่างมาตรา ๑๖) ทำให้เกิดการ บังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๖ กำหนดให้มีการจดทะเบียนและการขึ้นทะเบียน ผู้ซึ่งดำเนินการหรือประกอบกิจการ ต้องมาจดทะเบียน รวมถึงบุคคลต้องมาขึ้นทะเบียนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่คณะกรรมการ กำหนด เพื่อกำกับและควบคุมตั้งแต่ปัจจัยการผลิต กระบวนการผลิตข้าวให้มีคุณภาพ และการจำหน่าย ข้าวเปลือก รักษาความเป็นธรรมสำหรับชาวนาและผู้รับซื้อ (ร่างมาตรา ๑๙ - ๒๐) จะทำให้ภาครัฐมีข้อมูล ในภาคการผลิตข้าวที่ถูกต้อง สำหรับการวางแผนหรือกำหนดนโยบายตามยุทธศาสตร์ชาติสำหรับ การพัฒนาข้าวและชาวนา

๒.๗ ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จัดให้มีการทำเขตศักยภาพการผลิตข้าว (Zoning) ของประเทศโดยมีเขตครอบคลุมพื้นที่ทั้งประเทศ โดยการวิเคราะห์พื้นที่แหล่งผลิตข้าวทั่วประเทศ ทั้งพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการปลูกข้าวและพื้นที่ที่ไม่มีความเหมาะสม ทั้งด้านกายภาพและ ด้านการตลาด เพื่อประโยชน์ในการกำหนดให้มีการผลิตข้าวตามพันธุ์ข้าวที่มีความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ และเพื่อให้เกิดความคุ้มค่าสูงสุดทางเศรษฐกิจ เพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตข้าวให้สามารถลดต้นทุน มีผลผลิต ที่มีคุณภาพ สามารถแข่งขันได้ (ร่างมาตรา ๒๑ - ๓๒) ซึ่งมีบทเฉพาะการให้ดำเนินแล้วเสร็จภายในสองปี นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลบังคับใช้ (ร่างมาตรา ๓๖/๑) ซึ่งจะทำให้การกำหนดเขตศักยภาพการผลิตข้าว (Zoning) มีประสิทธิภาพและนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง

๒.๘ กำหนดโทษสำหรับผู้ใดฝ่าฝืนตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษตาม พระราชบัญญัตินี้กำหนด ในเรื่องการรับซื้อข้าวเปลือก การฝ่าฝืนการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ไม่ได้รับการ รับรอง เมล็ดพันธุ์ข้าวที่เสื่อมคุณภาพ หรือปลอมปน และการโฆษณาเมล็ดพันธุ์ข้าวอันเป็นเท็จ (ร่างมาตรา ๓๓ - ๓๖) เพื่อคุ้มครองให้เกษตรกรได้ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพดี

อนึ่ง พระราชบัญญัตินี้ไม่มีการกำหนดโทษใด ๆ เกี่ยวกับชาวนาไว้ หากแต่การไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ อาจมีผลให้ชาวนาไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายเท่าที่ควร

๒.๙ มีบทบัญญัติในการป้องกันการลักลอบนำเข้าข้าว และข้าวเปลือกเข้ามาในราชอาณาจักร โดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ยึด และทำลายข้าว เพื่อเป็นการป้องกันการปนเปื้อนของสารเคมี โรค แมลง ที่จะเข้ามาระบาดในประเทศ ตลอดจนป้องกันการสวมสิทธิ์การผลิตข้าวจากประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อประโยชน์ในการขอรับการช่วยเหลือจากนโยบายรัฐบาล ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพข้าว และบริหารจัดการข้าวของประเทศ (ร่างมาตรา ๓๒)

๒.๑๐ มีบทเฉพาะกาล ให้มีการปรับโครงสร้างกรมการข้าว เพื่อให้สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติที่กำหนด (ร่างมาตรา ๓๘) ที่ไม่กระทบต่อการเพิ่มงบประมาณของแผ่นดิน และกำหนดให้มีกฎระเบียบ ประกาศ รวมทั้งหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขต่างๆ ที่เป็นไปตามอำนาจของพระราชบัญญัตินี้ ให้ออกให้แล้วเสร็จภายในสองร้อยสี่สิบวัน (ร่างมาตรา ๓๙)

ณ วันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๖๑